

Nr 107

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av den statliga centrala rationaliseringsverksamheten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 126 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 mars 1960, föreslagit riksdagen att I. godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för den statliga rationaliserings- och revisionsverksamheten; II. besluta att statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision och statens organisationsnämnd skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1961; III. besluta att fr. o. m. den 1 juli 1961 inrätta ett statligt centralt rationaliseringsorgan, benämnt statskontoret, samt ett statligt centralt revisions- och statsbokföringsorgan, benämnt riksrevisionsverket; IV. godkänna att statskontoret och riksrevisionsverket i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet anfört förses med tjänster till det antal och i de lönegrader som departementschefen förordat; V. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagets genomförande.

Propositionen

I anslutning till 1956 års rationaliseringsutrednings och 1958 års besparingsutrednings betänkanden framlägges förslag om effektivisering av den statliga rationaliserings- och revisionsverksamheten.

I propositionen fastslås behovet av en central rationaliseringsverksamhet inom statsförvaltningen. I fråga om denna verksamhet uttalas bl. a., att organisationsundersökningarna inom förvaltningen i ökad omfattning bör innefatta realprövning i besparingssyfte av myndigheternas bestående verksamhet. Den överblick och erfarenhet av statsförvaltningen som en sådan verksamhet kräver förutsättes skola tillgodoses genom ett samspel mellan organisatorisk expertis och administrativ sakkunskap. I propositionen konstateras vidare behovet av en på rationaliserings- och besparingsfrågor inriktad central remissverksamhet. Härvid framhålls nödvändigheten av en helhetsyn på förvaltningen även inom denna verksamhet. Remissverksamheten föreslås därför skola tillförsäkras närmare sakkunskap beträffande myndigheternas organisation och deras sätt att arbeta.

Beträffande revisionsverksamheten föreslås, att den kamerala eftergranskningen av det statliga räkenskapsmaterialet utvecklas mot en ökad grad av sakrevision. Överhuvudtaget förordas en intensifiering av den sakrevisionella verksamheten. Denna verksamhet förutsättes som hittills komma att bedrivas under fria arbetsformer.

I organisatoriskt hänseende föreslås, att nuvarande statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision och statens organisationsnämnd skall upphöra. I stället förordas, att ett nytt ämbetsverk inrättas för rationaliseringsverksamhet och allmän remissverksamhet. Detta verk, vilket föreslås skola överta benämningen statskontoret, skall enligt förslaget ledas av en generaldirektör och en särskild verksstyrelse. Ämbetsverket föreslås skola omfatta sex byråer samt under en övergångstid nuvarande statskontorets fond- och pensionsbyråer.

Den kamerala revisionen och den egentliga sakrevisionella verksamheten föreslås bli koncentrerade till ett nytt revisions- och statsbokföringsorgan benämnt riksrevisionsverket. Även detta verk skall enligt förslaget ledas av en generaldirektör och en särskild styrelse. Riksrevisionsverket föreslås skola arbeta på sex byråer, varav fyra revisionsbyråer samt en budgetbyrå och en finansstatistisk byrå. Specialrevisionerna hos arbetsmarknadsstyrelsen och lantbruksstyrelsen samt den särskilda revisionen av skogsvårdsstyrelserna föreslås skola upphöra.

Totalt sett medför förslaget i förhållande till nuvarande organisation för motsvarande uppgifter en viss personalminskning. Å andra sidan innebär den förordade personalorganisationen i de båda nya verken en inte oväsentlig ökning av antalet högre tjänster. Härigenom förutsättes effektiviteten i rationaliseringsarbetet kunna ökas.

Förslag framlägges också beträffande de enskilda statsmyndigheternas interna rationaliseringsarbete. Sålunda förordas vissa förändringar i fråga om organisationsföredragandena, som bl. a. föreslås erhålla visst arvode.

Samtliga organisatoriska förändringar förordas ske fr. o. m. den 1 juli 1961.

I statsrådsprotokollet behandlas de föreliggande frågorna under följande rubriker, till vilka utskottet får hänvisa, i den mån ej redogörelse lämnas nedan.

I. Inledning, s. 3—5.

II. Gällande organisation.

1. Rationaliseringsorgan, s. 5 o. 6.

2. Revisionsorgan, s. 6—9.

3. Statskontorets remissverksamhet, s. 9 o. 10.

III. Rationaliseringsutredningens allmänna överväganden jämte yttranden.

1. Det centrala rationaliseringsorganet, s. 11—16.

2. Den centralt bedrivna revisionsverksamheten, s. 16—22.

3. Statskontorets remissverksamhet, s. 22—26.

IV. Besparingsutredningens synpunkter på den statliga förvaltningen och rationaliseringsverksamheten jämte yttranden, s. 26—32.

V. Departementschefen (allmänna riktlinjer för rationaliserings- och revisionsverksamheten), s. 33—41.

VI. Rationaliseringsutredningens organisationsförslag m. m. jämte yttranden.

1. Allmänna synpunkter, s. 42—55.

2. Det centrala rationaliseringsorganet och statskontoret, s. 55—62.

3. Den centralt bedrivna revisionsverksamheten, s. 62—66.

4. Förvaltningsmyndigheternas interna rationaliseringsarbete, s. 66—68.

VII. Departementschefen (organisationsfrågor m. m.), s. 68—75.

Med hänsyn till föreliggande motionsyrkanden återger utskottet här departementschefens uttalanden rörande den sakrevisionella verksamheten.

»För egen del tillmäter jag allmänt sett den kamerala revisionsverksamheten en större betydelse än vad utredningen gjort. Man kan inte värdera denna verksamhet efter det direkta utbyte den kan ge i form av återkrävda, felaktigt utbetalda belopp. Inte heller kan man göra gällande, att kameralrevisionen såsom sådan har en ogynnsam verkan på rationaliseringen inom statsförvaltningen. I den mån effektiviteten bromsas är detta beroende på de normerande bestämmelserna och inte på revisionen. Om statsförvaltningen i dess helhet skall kunna betecknas som effektiv måste statsmakterna inte blott kunna ge direktiv och meddela beslut utan även ha garantier för att deras intentioner följes av en korrekt verkställighet. Syftet med all revision är ytterst att skapa en dylik garanti mot felaktig medelsanvändning och direkta oegentligheter.

Även om bedömningen av den kamerala revisionsverksamheten sålunda bör nyanseras, kan jag i väsentliga stycken dela rationaliseringsutredningens uppfattningar. Det torde för det första finnas skäl att ge den direkta siffergranskningen en relativt begränsad omfattning. Men även den kamerala eftergranskningen bör med hänsyn till kravet på en god användning av resurserna inte göras alltför omfattande. Den bör framför allt systematiseras och utvecklas till en sakrevisionell vidarebearbetning av de frågor som kan visa sig erfordra en mera ingående behandling. Skiljelinjen mellan en kameral eftergranskning och en dylik form av sakrevision är flytande. Enligt min mening finns det starka skäl att kombinera den kamerala granskningsverksamheten med en utökad sakrevision. Det bör vara revisionsverkets uppgift att fullfölja de uppslag som den kamerala granskningen kan ge med en sakrevisionell behandling.

Någon fastlåsning av den kamerala granskningsverksamhetens omfattning till viss nivå kan jag inte förorda. Det bör i stället ankomma på verkets styrelse och byråchefer att planera verksamhetens intensitet och huvudsakliga inriktning på varje särskilt område och för varje tidsperiod. Mot vad

utredningen anfört beträffande revisionsplanläggningen i övrigt har jag i huvudsak inte något att erinra. Detta gäller även fördelningen av personalen på olika revisionsuppgifter. Då huvudsyftet med revisionsverksamheten är att för framtiden förebygga felaktigheter, bör den aktiva upplysningsverksamheten, som redan bedrivs inom riksräkenskapsverket, ytterligare intensifieras.

Redan av vad jag anfört i det föregående torde ha framgått, att jag helt delar utredningens och remissmyndigheternas uppfattning av värdet av en effektiv sakrevision. Likaså kan jag i princip biträda utredningens uppfattning, att den sakrevisionellt inriktade granskningen bör bedrivas under relativt fria arbetsformer och att arbetsmetoderna måste lämpas efter uppgifternas art. I den mångskiftande verksamhet som statens sakrevision utövat har emellertid efter hand utkristalliserat sig vissa tämligen fasta uppgifter bland övrigt arbete av mera engångsartad karaktär. Jag tänker därvid på upphandlingskontrollen, kostnadsundersökningar rörande resor med egen bil och granskningen av taxor och avgifter. Att behålla och vidareutveckla dessa speciella uppgifter finner jag angeläget.

I det föregående har jag anfört, att gränsen mellan kameral eftergranskning och därpå grundad sakrevision är flytande. Någon skarp gräns torde inte heller kunna dragas mellan olika former av sakrevision. I åtskilliga fall kan man också påstå, att många arbetsuppgifter som utföres av något av de nuvarande fyra rationaliserings-, revisions- och remissorganen skulle utan nackdel kunna åvila något annat av dem. De organisatoriska undersökningar som bedrivs av statens sakrevision skulle sålunda i och för sig kunna överflyttas till organisationsnämnden och sakrevisionens upphandlingsgranskning skulle kunna överföras på riksräkenskapsverket eller statskontoret. Frågan om vilken myndighet som bör utföra de olika närbesläktade uppgifterna på ifrågavarande område blir en praktisk bedömningsfråga. Jag återkommer i det följande härtill. I detta sammanhang vill jag endast slå fast, att den organisatoriska enhet som skall svara för den kamerala revisionsverksamheten också — och i hög grad — bör ägna sig åt sakrevisionell verksamhet på grundval därav. Men denna myndighet bör även uppta sådana sakrevisionella uppgifter, som inte har anknytning till räkenskapsmaterialet. Detta medför enligt min mening, att tyngdpunkten av den egentliga sakrevisionella verksamheten bör åvila det organ som skall ombesörja den kamerala revisionen.»

Ytterligare anför departementschefen.

»Jag övergår här efter till att behandla revisionsverksamhetens organisation. I det föregående har jag angivit, att den kamerala revisionen och tyngdpunkten av den egentliga sakrevisionella verksamheten bör sammanföras till ett organ. Denna ståndpunkt överensstämmer i huvudsak med majoritetsförslaget inom rationaliseringsutredningen. I enlighet härmed bör såväl nuvarande riksräkenskapsverket som statens sakrevision upphöra. I stället bör ett nytt revisionsverk inrättas, vars uppgift skall vara att svara för den kamerala revisionen, den därpå grundade sakrevisionella verksam-

heten, en från räkenskapsmaterialet obunden egentlig sakrevision och de speciella fasta uppgifter som statens sakrevision nu bedriver, nämligen upphandlingsgranskningen, granskningen av taxor och avgifter samt undersökningarna rörande kostnaderna för resor med egen bil.»

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft vissa motioner, nämligen

dels följande vid riksdagens början väckta motioner:

motionerna i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 4) och i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 2), i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om skyndsamt och särskild utredning i syfte att vinna besparingar i den statliga förvaltningen genom indragning och sammanslagning av förvaltningsorgan, eventuellt i kombination med överföring och omgruppering av arbetsuppgifter, samt genom rationalisering av förvaltningsarbetet i övrigt, varvid i motionerna anförda förslag och synpunkter måtte beaktas; samt

motionerna i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 253) och i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 311), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om en skyndsamt utredning angående en förutsättningslös prövning av den statliga förvaltningens uppgifter samt av möjligheterna till decentralisering av beslutanderätten och till sammanslagning av ämbetsverk och statliga organ på såväl det centrala som det regionala planet i syfte att effektivisera och förbilliga den statliga verksamheten enligt vad i motionerna har anförts;

dels ock följande i anledning av den föreliggande propositionen väckta motioner:

motionerna i första kammaren av herr *Nils Hansson* (I: 644) och i andra kammaren av herr *Ståhl* (II: 795), i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 126 måtte beakta vad i motionerna anförts;

motionen i första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* (I: 645), i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av de i proposition nr 126 förordade riktlinjerna för den statliga rationaliserings- och revisionsverksamheten, att statens sakrevision och statens organisationsnämnd alltjämt må bestå eller alternativt, att statens sakrevisions verksamhet förläggas till statskontoret med bibehållande av samtliga hittillsvarande uppgifter;

motionen i andra kammaren av herr *Sköld* (II: 794), i vilken motion hemställts, att riksdagen, med förklaring att de i proposition nr 126 förordade riktlinjerna för den statliga rationaliserings- och revisionsverksamheten inte kunnat godtagas, ville hos Kungl. Maj:t hemställa att ett reviderat förslag i frågan föreläggas 1961 års riksdag, med beaktande av att statens sakrevi-

sion och statens organisationsnämnd skall bestå som självständiga institutioner med nuvarande uppgifter under de förenklade former som i motionen angivits;

motionen i andra kammaren av herrar *Kollberg* och *Wedén* (II: 796), i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte godkänna de i propositionen nr 126 framlagda riktlinjerna för den statliga rationaliserings- och revisionsverksamheten med den modifieringen att statens sakrevisions arbetsuppgifter tillföres det nya centrala rationaliseringsverket, statskontoret; samt

motionen i andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* (II: 797), i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte, med ändring av förslaget i proposition nr 126, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte minska det i propositionen föreslagna antalet tjänster vid statskontoret och riksrevisionsverket i överensstämmelse med vad i motionen anförts.

Beträffande motiveringen till ifrågavarande yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 2, II: 311, II: 795, I: 645, II: 794, II: 796 och II: 797.

Utskottet

Förevarande proposition innefattar i organisatoriskt hänseende genomgripande förändringar beträffande den statliga rationaliserings- och revisionsverksamheten. Sålunda skall enligt förslaget fyra nuvarande ämbetsverk upphöra fr. o. m. den 1 juli 1961, nämligen statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision och statens organisationsnämnd. I stället föreslås skola fr. o. m. nämnda dag inrättas två nya ämbetsverk, ett för rationaliseringsverksamhet och allmän remissverksamhet, vilket enligt förslaget skulle överta benämningen statskontoret, och ett revisions- och statsbokföringsorgan, förslagsvis benämnt riksrevisionsverket. Vartdera av de båda verken föreslås skola ledas av en generaldirektör jämte en av Kungl. Maj:t förordnad styrelse om högst 8 ledamöter inberäknat verkschefen. Det nya rationaliseringsverket skulle dessutom utrustas med en överdirektör. Att fråga är om en nyorganisation från grunden framgår särskilt av två omständigheter: dels skulle ordinarie anställningsform beträffande kvalificerade tjänster i båda de nya verken inte tillämpas annat än i några speciellt angivna undantagsfall, dels skulle direkt överföring av tjänstemän från de nuvarande verksenheter till de nya ämbetsverken inte förekomma utan tillsättning av de föreslagna nya tjänsterna ske i sedvanlig ordning, d. v. s. i förekommande fall efter ansökningsförfarande. För de flesta kvalificerade tjänsterna i båda verken skulle dessutom tillämpas s. k. högstlönegrads-system, på sätt f. n. är fallet inom såväl sakrevisionen som organisationsnämnden. Avlöningskostnaderna för de båda nya ämbetsverken uppges komma att bli i stort sett desamma som för nuvarande organisation; detta sam-

manhänger med att uppkommande kostnadsminskningar till följd av personalreduktion förutsatts skola uppvägas av ökade utgifter genom av effektivitetshänsyn motiverade lönegradsförbättringar.

Utskottet vill inledningsvis fästa uppmärksamheten på att Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag utgör resultatet av långvarigt förberedelsearbete. Sedan 1949 års rationaliseringsutredning år 1950 avgav sitt — endast i begränsad omfattning realiserade — betänkande kan frågan om den statliga rationaliseringsverksamheten sägas ha varit aktuell under större delen av 1950-talet. Här må även erinras om inom riksdagen motionsvis framförda förslag på ifrågavarande område. Det nu framlagda förslaget har närmast sin utgångspunkt i betänkanden som avgivits av 1956 års rationaliseringsutredning och 1958 års besparingsutredning. Enligt utskottets mening kan rationaliseringsfrågan, genom den utförliga belysning den erhållit i betänkanden och remissyttranden m. m. samt genom den föreliggande propositionen, numera anses så pass utredd att ett ställningstagande till densamma från riksdagens sida är möjligt. Då utskottet sålunda finner sig kunna förorda att frågan nu upptas till avgörande kan utskottet inte biträda det i motionen II: 794 framförda yrkandet om att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa att ett reviderat förslag i frågan föreläggas 1961 års riksdag.

Utskottet har vid sin prövning av organisationsfrågan i stort funnit sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag att den nuvarande organisationen inom ifrågavarande område i princip koncentreras till två huvudorgan, ett för rationaliserings- och ett för revisionsverksamhet. På grund härav avstyrker utskottet det i motionen I: 645 i första hand framförda yrkandet att statens sakrevision och statens organisationsnämnd alltjämt skall bestå.

I vissa av de föreliggande motionerna framföres uppfattningen att rationaliserings- och sakrevisionell verksamhet är av den natur att den inte lämpligen bör inordnas i byråkratiskt organiserade ämbetsverk; i samband härmed uttalas farhågor för att de friare arbetsformer som hittills kännetecknat sakrevisionen och organisationsnämnden skulle komma att gå förlorade vid ett genomförande av organisationsförslaget samt att arbetet skulle komma att stelna i administrativt tungrodda former. Utskottet vill i anslutning härtill understryka, att när utskottet ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts organisationsförslag en avgörande förutsättning härför varit, att verksamheten inom båda de ifrågavarande nya ämbetsverken skall kunna bedrivas i former som i varje särskilt fall kan medföra det ur såväl effektivitets- som ekonomisk synpunkt bästa möjliga resultatet. Den omständigheten att båda verken förutsatts skola förse med särskilda styrelser torde innefatta en garanti härför. I detta sammanhang vill utskottet gentemot en i motionen II: 794 uttalad uppfattning angående verksstyrelsernas handlingsfrihet anföra, att det bör ankomma icke på verkschefen utan på verksstyrelserna själva att bestämma, i vilka ärendegrupper eller ärendens handläggning de skall deltaga. Det är enligt utskottets mening i övrigt av stor vikt att vid utfärdande av de blivande instruktionerna för de båda verken dessas särställning i jämförelse med vanliga ämbetsverk, bl. a. beträff-

fande formerna för arbetets bedrivande, kommer till uttryck. I detta sammanhang vill utskottet, i anledning av vad i motionen I: 645 anförts, framhålla att en organisation av arbetet i form av s. k. arbetslag, i den mån en sådan anses lämplig, synes väl förenlig med vad i statsrådsprotokollet anförts. Det i motionerna I: 644 och II: 795 framförda önskemålet om anlitan- de i förekommande fall även av utanför statsförvaltningen stående expertis torde böra i lämpligt sammanhang upptas till prövning. Vad angår den i sistnämnda motioner berörda förebyggande granskningsverksamheten i samband med den sakrevisionella verksamheten torde frågan om erforderliga föreskrifter härutinnan böra prövas i samband med instruktionsutfär- dandet.

Med avseende på frågan om den statliga revisionsverksamhetens uppgif- ter och arbetsmetoder fastslår departementschefen, att den organisatoriska enhet som skall svara för den kamerala revisionsverksamheten också bör ägna sig åt sakrevisionell verksamhet på grundval därav. Men dessutom an- ser departementschefen att denna myndighet även bör uppta sådana sakre- visionella uppgifter som inte har anknytning till räkenskapsmaterialet. Me- dan enighet synes råda om att kameralt revision och på räkenskapsmaterialet grundad sakrevision i princip bör ombesörjas av ett och samma organ, rå- der mycket delade meningar om lämpligheten av att även den sakrevision som inte har anknytning till räkenskapsmaterialet skulle hänföras till det centrala kamerala revisionsorganet. Sistnämnda fråga berörs även i vissa av de föreliggande motionerna, i vilka — primärt eller i andra hand — på- yrkas att den nuvarande sakrevisionens arbetsuppgifter tillföres det nya rationaliseringsverket i stället för det kamerala revisionsverket.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att den nuvarande benämning- en »statens sakrevision» kan anses i viss mån missvisande så till vida som den lätteligen kan medföra den uppfattningen, att detta verk skulle vara ett revisionsverk i vanlig mening. Detta är emellertid ej fallet. Statens sakre- vision har själv i ett på s. 21 i statsrådsprotokollet återgivet remissyttrande påpekat att det finns två former av sakrevision och uttalat, att en till rä- kenskapsmaterialet knuten saklig bedömning i samband med den kamerala revisionen inte kommer i konflikt med statens sakrevisions verksamhet. Mot bakgrunden härav kan det enligt utskottets mening inte anses alldeles givet, vart den i egentlig mening sakrevisionella verksamheten, alltså när- mast den av statens sakrevision hittills bedrivna, bör förläggas vid en om- organisation sådan som den nu förestående. 1949 års rationaliseringsutred- ning sammanförde nämnda verksamhet med statskontoret, och yrkande av enahanda innebörd föreligger nu i motionsväg.

Vid sitt ställningstagande till ifrågavarande organisationsspörsmål utgår utskottet ifrån att det för frågans fortsatta behandling hos Kungl. Maj:t i samband med anslagsberäkningarna för budgetåret 1961/62 är erforderligt att riksdagen i detta sammanhang tar bestämd ställning till organisations- frågan. Efter övervägande av olika på densamma inverkan omständighe- ter och med beaktande av angelägenheten av att ernå en ur olika synpunk-

ter så ändamålsenlig lösning som möjligt har utskottet kommit till den uppfattningen, att tillräckliga skäl inte kan anses vara anförda för ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag. I enlighet härmed avstyrker utskottet motionen I: 645, i vad avser det däri framställda alternativa yrkandet, samt motionen II: 796.

Allmänt sett har vad i övrigt i statsrådsprotokollet anförts beträffande generella riktlinjer för rationaliserings- och revisionsverksamheten samt organisationsfrågor m. m. inte ansetts föranleda något särskilt uttalande från utskottets sida utöver vad av det föregående framgår. Beträffande inordnande i det centrala revisionsorganet av skogsvårdsstyrelsernas särskilda revision må erinras att denna fråga är avhängig av riksdagens beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106.

Vad angår det i motionen II: 797 framförda yrkandet om minskning av antalet tjänster vid de båda ifrågavarande ämbetsverken i överensstämmelse med vad i motionen anförts vill utskottet anföra, att utskottet saknar tillräckliga hållpunkter för att kunna biträda nämnda yrkande, vilket grundar sig på schablonmässigt beräknade kostnadsnedsättningar. I vad yrkandet avser avslag på förslaget om inrättande av en överdirektörstjänst i statskontoret vill utskottet tillägga, att ett bifall till yrkandet enligt utskottets mening skulle medföra men för den planerade verksamhetens effektivitet.

I de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 4 och II: 2 samt I: 253 och II: 311 har framställts yrkanden om utredning i syfte att vinna besparingar i och effektivisering av statsverksamheten. Yrkandena i de båda förstnämnda motionerna avser sådana frågor som indragning och sammanslagning av förvaltningsorgan, överföring och omgruppering av arbetsuppgifter samt rationalisering av förvaltningsarbetet i övrigt, medan i de båda sistnämnda motionerna påyrkas förutsättningslös prövning av den statliga förvaltningens uppgifter samt möjligheterna till decentralisering av beslutanderätten och till sammanslagning av ämbetsverk och statliga organ på såväl det centrala som det regionala planet.

De ifrågavarande motionerna har väckts före framläggandet av den föreliggande propositionen. Av departementschefens yttrande på s. 35 och 37 i statsrådsprotokollet framgår att de i motionerna framförda frågorna om sammanslagning av näraliggande verksamhetsgrenar och om delegering av beslutanderätt avsetts skola bli föremål för prövning inom ramen för rationaliseringsorganets verksamhet. Även i övrigt synes de i motionerna berörda spörsmålen stå i sådant samband med den ifrågavarande rationaliseringsverksamheten, att det inte i sakens nuvarande läge synes påkallat att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om särskild utredning i enlighet med motionsyrkandena. Utskottet kan därför ej tillstyrka desamma.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att motionen II: 794 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionen I: 645, i vad den avser bibehållande av

statens sakrevision och statens organisationsnämnd såsom självständiga verksamheter, icke må av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 645, såvitt nu är i fråga, samt motionen II: 796, besluta att den egentliga sakrevisionella verksamheten skall förläggas till det statliga revisionsverket;

IV. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 797,

a) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 mars 1960 förordade riktlinjerna för den statliga rationaliserings- och revisionsverksamheten,

b) besluta att statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision och statens organisationsnämnd skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1961,

c) besluta att fr. o. m. den 1 juli 1961 inrätta ett statligt centralt rationaliseringsorgan, benämnt statskontoret, samt ett statligt centralt revisions- och statsbokföringsorgan, benämnt riksrevisionsverket,

d) godkänna att statskontoret och riksrevisionsverket i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet anfört förses med tjänster till det antal och i de lönegrader som departementschefen förordat,

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagets genomförande;

V. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 644 och II: 795 anfört;

VI. att motionerna I: 4 och II: 2 samt I: 253 och II: 311 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 maj 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 109.

Reservationer

1) av herrar *Sunne, Nestrup, Birke, Lundström, Skoglund* i Doverstorp, *Staxäng, Nilsson* i Göingegården, *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka att den sakrevisionella verksamheten förlägges till det statliga rationaliseringsorganet och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som på s. 8 börjar med »Vid sitt» och på s. 9 slutar med »motionen II: 796», bort ersättas med text av följande lydelse:

»För bedömningen av ifrågavarande organisationsspörsmål anser sig utskottet böra påpeka några konsekvenser av en förläggning av den egentliga sakrevisionsverksamheten till rationaliseringsverket i stället för till revisionsverket. Vad revisionsverket beträffar skulle en dylik åtgärd — enligt vad utskottet under hand inhämtat — till en början medföra minskning med i stort sett en revisionsbyrå i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. Men om den egentliga sakrevisionsverksamheten inte skulle ingå i verkets organisation skulle uppenbarligen anledning inte föreligga att förse verket med särskild styrelse och att placera verkschefsbefattningen i högre lönegrad än den vanliga generaldirektörsggraden. Vid sidan av dessa kostnadsminskande konsekvenser må framhållas, att tillräckliga skäl inte skulle finnas att ändra verkets nuvarande benämning. Vad angår det nya rationaliseringsverket skulle detta vid bifall till motionerna behöva utökas med den byrå för den sakrevisionella verksamheten som inte skulle ingå i revisionsverket.

Med det anförda har utskottet velat visa, att ett bifall till motionsyrkandena beträffande detta organisatoriska spørsmål skulle innebära en del ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Vid sitt ställningstagande till frågan har utskottet ansett, att det för dennas fortsatta behandling hos Kungl. Maj:t i samband med anslagsberäkningarna för budgetåret 1961/62 får anses erforderligt att riksdagen i detta sammanhang tar bestämd ställning till organisationsfrågan. Efter överbägande av olika på densamma inverkan omständigheter och med hänvisning till vad i de föreliggande motionerna anförts har utskottet kommit till den uppfattningen, att organisationsfrågan bör lösas på det sättet att den kamerala revisionen och den i anslutning därtill bedrivna ändamålsprövningen alltjämt bör ankomma på det centrala revisionsverket. Den verksamhet som hittills bedrivits av statens sakrevision får anses ha så bestämd anknytning till rationaliseringsverksamheten att, därest statens sakrevision icke bibehålles i nuvarande organisationsform, för vilken ordning vissa skäl anförts i motionerna I: 645 och II: 794, den bör odelad infogas i det föreslagna statskontoret. På sätt i motionerna betonats måste nämligen en uppdelning av det egentliga sakrevisionella arbetet på två olika ämbetsverk medföra allvarliga svårigheter av olika slag. En minskad effektivitet i kontrollverksamheten kan därför förutses bli en följd av propositionens uppdelning av arbetsuppgifterna mellan revisionsverket och rationaliseringsverket. Utskottets ställningstagande innebär att utskottet tillstyrker motionen I: 645, i vad avser det däri framställda

alternativa yrkandet, samt motionen II: 796, ävensom att utskottet biträder den i motionen II: 794 subsidiärt uttalade uppfattningen.

Anslagsberäkningarna för budgetåret 1961/62 i fråga om båda de ifrågasvarande verken bör göras med utgångspunkt från vad utskottet sålunda anfört.»

dels ock utskottets hemställan under III. och IV. bort ha följande lydelse:

»III. att riksdagen må, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del samt med bifall till motionen I: 645, såvitt nu är i fråga, samt motionen II: 796, besluta att den egentliga sakrevisionella verksamheten skall förläggas till det statliga rationaliseringsverket;

IV. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 797,

a) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 mars 1960 förordade riktlinjerna för den statliga rationaliserings- och revisionsverksamheten, dock med den ändring som föranledes av vad utskottet hemställt under III.,

b) besluta att statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision och statens organisationsnämnd skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1961,

c) besluta att fr. o. m. den 1 juli 1961 inrätta ett statligt centralt rationaliseringsorgan, benämnt statskontoret, samt ett statligt centralt revisions- och statsbokföringsorgan, benämnt riksräkenskapsverket,

d) godkänna att statskontoret och riksräkenskapsverket i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet anfört förses med tjänster till det antal och i de lönegrader som departementschefen förordat, dock med de ändringar som föranledes av vad utskottet hemställt under III.,

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagets genomförande;»

2) av herrar *Ivar Johansson, Sunne, Nestrup, Birke, Lundström, Thorsten Larsson, Skoglund* i Doverstorp, *Staxäng, Ståhl, Nilsson* i Göingegården, *Wedén, Gustafsson* i Skellefteå, *Larsson* i Hedenäset och *Gustafsson* i Kårby, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 9, som börjar med »De ifrågavarande» och slutar med »tillstyrka desamma», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Med hänsyn till förvaltningskostnadernas totalt sett betydande omfattning är det enligt utskottets uppfattning viktigt att särskilda ansträngningar göres att pressa ner dessa. Det bör sålunda förutsättningslöst omprövas om

inte vissa förvaltningsuppgifter kan avvecklas, varigenom en indragning av förvaltningsenheter skulle kunna ske och en mera rationell fördelning av förvaltningsuppgifterna komma till stånd. Det bör vidare undersökas huruvida delegations- och decentraliseringsförfarandet kan utnyttjas i större utsträckning.

Utskottet vill vidare framhålla att en delegering av uppkommande nya arbetsuppgifter till olika smärre nämnder som skett inte minst på länsplanet uppenbarligen har — såsom framhållits i motionerna I: 253 och II: 311 — tillkommit utan någon noggrannare planering. Den förvaltningsorganisation som detta stora antal statliga nämnder bildar bör överses.

En översyn av statsförvaltningens nuvarande uppbyggnad framstår sålunda som alltmer trängande. Det rationaliseringsverk, som utskottet tillstyrkt i det föregående, skall ha till uppgift att kontinuerligt verka för effektivisering av den statliga förvaltningsapparaten. I nuvarande läge är det emellertid angeläget, att en allmän översyn av hela förvaltningsapparaten vidtages i ett sammanhang, så att besparingar och effektiviseringar skyndsamt kan genomföras. De avvägningar som härvid blir nödvändiga kräver enligt utskottets mening en särskild utredning, i vilken representanter för de politiska partierna bör ingå. Givetvis bör utredningsarbetet ske under kontakt med de statliga rationaliseringsorganen.

Utskottet tillstyrker sålunda motionsyrkandena om en skyndsamt och särskild utredning om rationaliseringar och besparingar i den statliga förvaltningsapparaten.»

dels ock att utskottets hemställan under VI. bort ha följande lydelse:

»VI. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 4 och II: 2 samt I: 253 och II: 311, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt och förutsättningslös utredning i syfte att vinna besparingar i den statliga förvaltningen i enlighet med vad utskottet anfört.»